

▣ XV AIEJI ▣ **WORLD CONGRESS** ★ **CONGRÈS MONDIAL**

▣ III ESTATAL ▣ **CONGRÉS DE L'EDUCADOR SOCIAL** ★ **CONGRESO DEL EDUCADOR SOCIAL**

BARCELONA - 6-9 JUNY 2001

PROJECTE DE CODI DEONTOLÒGIC DE L'EDUCADOR SOCIAL

Pantoja, Luis ; Rodríguez, Iñaki ; Alicante, Patxi.
"Projecte de codi deontològic de l'educador social"
En: *Claves*. Núm. 3 (abril 1998)

AMB EL SUPORT DE:

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Barcelona.
la ciutat de les persones
Ajuntament de Barcelona

Socrates

AMB EL PATROCINI DE:

1. INTRODUCCIÓ

Aquest projecte parteix del convenciment que un codi deontològic d'una professió no mereix aquesta designació si no és reconeguda, sancionada i autoatribuïda pels professionals d'aquesta professió o pels seus representants legals com poden ser, per exemple, els Col·legis professionals o les Associacions. Per tant, aquesta proposta de codi deontològic de l'Educador Social sols pot adquirir la categorització de l'esbós" que a manera de suggeriment o proposta pugui obrir els debats per a elaborar "el codi".

Es parteix també del convenciment que l'Educació Social és una professió i no una mena de servei social humanitari, lliure i gratuït.

L'estructura del present esbós aborda les dimensions ètiques dividint-les per àmbits generals de la professió que en opinió dels autors de l'esbós podrien representar quasi la totalitat de l'exercici professional. Aquests àmbits són: 1.- L'educador social en relació a ell mateix i a la professió; 2.- L'educador social en relació als usuaris; 3.- L'educador social en relació a les famílies; 4.- L'educador social en relació a l'equip; 5.- L'educador social en relació a la institució on realitza el seu treball; 6.- L'educador social en relació a la societat en general.

En aquests àmbits s'especifiquen principis generals vàlids per a tots els àmbits, normes i drets relatius a cada àmbit. Aquí està l'esbós:

- *Principi de la professionalitat.* La professionalitat de l'educador social és un principi ètic primordial dintre de la professió anomenada Educació Social i suposa que els professionals d'aquest àmbit de treball realitzin un servei social amb responsabilitat i serietat per al qual han desenvolupat certes aptituds personals i adquirit determinats coneixements i tècniques, tenen en el moment de treballar una intencionalitat educativa basada en un projecte educatiu realitzat en equip, estan en disposició de formar-se permanentment, tenen un interès vital en la seva professió i estan retribuïts amb justícia per al seu treball. Aquest sentit de professionalitat obliga que l'educador social no es presti a situacions confuses on el seu paper i funcions siguin equívocs o ambigus.
- *Principi de servei i ajuda.* Segons aquest principi, l'educador social és un professional de l'educació no formal que té com a funció bàsica el servei a la comunitat i a la societat on exerceix la professió.

A més, l'educador social, en totes les seves intervencions educatives, ha de partir del convenciment que la seva tasca professional és la d'ajudar els usuaris i la comunitat per tal que resolguin els seus problemes relatius a l'educació social, de manera que, tret d'algunes excepcions, no li correspongui el paper de "solucionador" de problemes suplantant els interessats.

- *Principi de l'Educació.* D'acord amb aquest principi, l'educador social és abans que res i essencialment educador. Per això en les seves intervencions educatives ha de procurar sempre l'aproximació directa i humana cap a les persones amb les quals treballa, acceptant-les, comprenent-les i afavorint-les en aquells processos educatius que els permeti un creixement personal positiu i una inserció crítica en la comunitat a què pertanyen.

A més, tota intervenció socioeducativa en la societat en general ha de ser global abraçant totes les facetes de la persona i sense oblidar l'educació en valors com ara tolerància, respecte, justícia, pau, solidaritat, responsabilitat, etc.

- *Principi de justícia social.* Segons aquest principi, l'actuació de l'educador social ha de basar-se en el dret que té tot ciutadà a l'ús i gaudi dels serveis socials i educatius en un marc de l'estat del benestar democràtic i no en raons de beneficència o caritat.

Això exigeix, a més, que actui sempre a favor del ple i integral desenvolupament i benestar de la societat i de tots els seus membres intervenint, no solament en les situacions problemàtiques, sinó també en la vida ordinària en general.

- *Principi de coherència professional.* Aquest principi fa referència al fet que l'educador social ha de mostrar una coherència entre les seves idees i l'acció educativa que desenvolupa, entre la seva vida privada i la seva vida professional. En altres paraules, ha de ser fidel a ell mateix i als seus principis educatius, i per això necessita una actitud crítica constant.

Per altra banda, el principi suposa que l'educador social és educador sempre i en tot moment, però ha de cuidar de no traslladar les problemàtiques professionals a la seva vida privada, sobretot per la seva salut mental i també per a una millor i/o més eficaç intervenció.

- *Principi de les característiques personals.* Encara que no es pot parlar estrictament d'una vocació en el sentit tradicional religiós per a exercir aquest tipus de professió educativa, l'educador social, per les especials característiques de la seva professió, ha de posseir i mostrar actituds personals idònies per la seva professió. Com a principi bàsic se li exigeix que sigui una persona madura, responsable i sana mentalment i emocional.

Per altra banda, ha de ser obert i flexible amb idees i actituds, amb un autoconcepte i autoestima positius, equilibrat psicològicament, amb un grau d'autocontrol considerable, per ajudar-lo a mantenir l'optimisme i

la paciència vers la resolució de problemes i experiències de situacions difícils i per a la satisfacció i realització professional.

Així mateix, aquest principi exigeix que l'educador social sigui conscient de les seves capacitats i limitacions a l'hora d'intervenir per no sentir-se l'únic responsable de tot el que passa al seu voltant ni indispensable per a solucionar un problema.

- *Principi de la confidencialitat.* En consonància amb aquest i l'anterior principi, constitueix una obligació ineludible per a l'educador social guardar el secret professional en relació a totes aquelles informacions obtingudes directa o indirectament sobre els usuaris. En aquells casos que per necessitat professional s'hagi de traslladar informació entre professionals o institucions, sempre s'ha de tenir en compte aquest principi i, a més, el de la discreció.
- *Principi de la formació permanent.* D'acord amb aquest principi, l'educador social té el deure i el dret de formar-se de manera permanent i contínua i anar avançant, no solament en quant a coneixements sinó també en referència a la seva maduració i valors a través de l'anàlisi crítica de la seva experiència. Això significa estar en un procés continu d'aprenentatge.

Per altra banda, l'educador social té la necessitat de desenvolupar recursos personals amb els quals fer front a la frustració que genera no aconseguir els objectius a curt termini.

- *Principi de solidaritat professional.* Segons aquest principi, l'educador social ha de mantenir una postura activa, constructiva i solidària en referència a la pràctica de la seva professió i a l'autoorganització dels professionals de l'educació social en les estructures organitzatives en general: associacions, col·legis, etc.
- *Principi de la distància òptima.* D'acord amb aquest principi, l'educador social ha de marcar la distància adequada en cada intervenció educativa mantenint l'equilibri entre la implicació professional i l'allunyament personal per la seva salut mental.
- *Principi de la legalitat vigent.* Conforme a aquest principi, l'educador social té l'obligació d'actuar sempre dintre de la legalitat vigent.
- *Principi de respecte als drets humans.* Per l'educador social és un imperatiu, d'acord amb aquest principi, actuar sempre en el marc i en virtut dels drets humans anunciats en la Declaració Universal de l'ONU.
- *Principi de respecte als usuaris.* En relació a aquest principi, l'educador social té l'obligació de respectar l'autonomia i la llibertat dels usuaris dels seus serveis professionals fonamentant-se aquest principi en el

respecte a la dignitat de la persona humana. Tot tipus de manipulació en contra de la llibertat de la persona és essencialment antiètica.

En aquest mateix context, encara que les intervencions educatives socials ordinàriament són ideològiques, han de ser partidistes i respectuoses de les ideologies i creences dels usuaris i de les famílies

- *Principi de coherència institucional.* La institució on realitza el seu treball l'educador social, ordinàriament, basa les seves intervencions socioeducatives en una filosofia o ideologia que sol concretar-se en un ideari o en un projecte educatiu i a més genera canals de comunicació, participació i decisió. És un deure de l'educador social mantenir una postura crítica constructiva, participativa i coherent amb la filosofia de la institució en la qual treballa.
- *Principi de la participació comunitària.* D'acord amb aquest principi, l'educador social ha de promoure sempre la participació dels usuaris i de la comunitat en la tasca educativa intentant aconseguir que sigui la pròpia comunitat sobre la qual intervé la que busqui i creï els recursos i capacitats per a generar i millorar la "qualitat de vida".
- *Principi de treball coordinat en equip.* Segons aquest principi, l'educador social treballarà sempre inserit en equips, d'una forma coordinada, per a enriquir el seu treball. Ha de ser conscient de la seva funció dintre del seu equip i, saber en quina mesura la seva actuació pot influir en el treball de la resta dels membres i del propi equip. S'ha de plantejar una intervenció interdisciplinària tenint en compte els criteris, coneixements i competències dels companys. Tota actuació d'un professional de l'Educació Social ha d'estar definida per una actitud constant i sistemàtica de coordinació, amb la finalitat que el resultat de les diferents intervencions sobre un usuari sigui coherent i constructiva.
- *Principi de defensa de l'estructura familiar.* Partint de la família com a grup socialitzador primari i, per tant, com a recurs fonamental en tota intervenció educativa, l'educador social ha d'afavorir la creació de lligams afectius estables i responsables entre l'usuari (sobre tot quan és menor) i la família, bé a través de la reestructuració de les relacions amb la família biològica o bé a través de l'afavoriment d'un nou entorn familiar.
- *Principi de respecte i compliment del codi deontològic.* Tot educador social, en tant que professional, ha d'atenir-se i complir en les seves actuacions socioeducatives el Codi Deontològic propi de la seva professió denominada Educació Social. Aquest Codi, Carta Magna de la seva professió, l'ha d'orientar, aportar seguretat i donar suport en les seves intervencions. D'aquesta manera, no acceptarà els impediments o obstacles que vulnerin els drets i deures que en ell es defineixen.

2. L'EDUCADOR SOCIAL EN RELACIÓ A ELL MATEIX I A LA PROFESSION

2.1. Normes

- L'educador social ha de programar les seves intervencions i no deixar-ne a l'atzar els elements.
- Té el deure de mantenir una actitud d'avaluació crítica contínua tant respecte a ell mateix, com a la seva feina.
- Per a poder exercir la professió d'educador social s'ha de posseir una formació adequada i una competència comprovada mitjançant els mecanismes legals vigents.
- Abans d'intentar una intervenció educativa, s'ha de recollir tota la informació possible i analitzar cada situació objectivament a fi i afecte de fonamentar científicament la seva decisió.
- És un deure ser conscient i sospesar la ideologia que es transmet en el moment de la intervenció educativa.
- No ha d'aprofitar-se, en cap cas, per a benefici personal o de tercers, de la informació privilegiada o del coneixement de situacions o de la posició que li proporciona la seva professió.
- En les seves intervencions educatives té el deure de representar correctament la professió a què pertany de manera que no la perjudiqui amb la seva manera d'actuar.
- L'educador social no avalarà ni encobrirà amb la seva titulació la pràctica professional realitzada per persones no titulades. Així mateix, denunciarà els casos d'intrusisme quan arribi al seu coneixement.
- Vetllarà pel prestigi, el respecte i l'ús adequat dels termes, instrument i tècniques pròpies de la professió.
- L'educador social no desacreditarà col·legues o altres professionals que treballin dintre o fora del seu àmbit.
- L'educador social ha de contribuir, en l'exercici de la seva professió, al progrés de l'educació social investigant i donant a conèixer els resultats.

2.2. Drets

- L'educador social, en tant que treballador, té dret a un contracte de treball, a ser justament remunerat, és a dir, a un sou i a unes condicions laborals dignes, així com a ser informat sobre les funcions i tasques que ha d'exercir.
- A la intimitat personal en la seva vida privada. En altres paraules a mantenir la seva vida i activitats privades al marge del seu treball, encara que la seva conducta ha de ser conseqüent amb el rol de l'educador, sobretot en aquells àmbits en què sigui probable trobar-se amb els seus educants.

- Al lliure exercici de la seva professió, és a dir, està capacitat per a exercir la seva professió bé en institucions públiques o privades o bé particularment.
- A dedicar una part del seu horari laboral a la formació i reciclatge professional que garanteixi l'actualització de la seva competència professional bé mitjançant cursos o seminaris, bé a través d'intercanvis d'experiències en congressos, jornades, etc.
- Que la seva professió d'educador social sigui reconeguda jurídicament i social en tots els nivells: polític, acadèmic, laboral, social, administratiu, etc.

3. L'EDUCADOR SOCIAL EN RELACIÓ ALS USUARIS

3.1. Normes

- L'educador social ha de mantenir un rigorós control respecte a la informació confidencial obtinguda en la relació professional-usuari. En cas d'utilització d'aquesta informació s'haurà de comptar amb l'antuència de l'usuari (o el seu representant o tutor) i de l'equip, si n'hi hagués.
- En la seva relació amb l'usuari ha de guardar un tracte igualitari sense discriminació per raons de sexe, edat, religió, ideologia, raça o qualsevol altra diferència.
- En les seves intervencions educatives no ha de recórrer a mètodes i tècniques que atemptin contra la dignitat dels usuaris.
- Davant una situació de conflicte de drets haurà d'optar per aquells que afavoreixin els usuaris.
- Ha de separar en els seus informes els judicis personals de les dades objectives i ser summament cautelós, prudent i crític en la seva acció professional davant nocions i termes que fàcilment puguin generar etiquetes devaluadores i discriminatòries.
- Ha de programar la seva intervenció des de la globalitat de tots els àmbits que afectin l'usuari perquè sigui integral.
- Ha de fer conscient a l'usuari de la realitat del seu problema.
- En les seves intervencions socioeducatives ha de respectar la decisió de l'usuari o del seu representant legal. Això inclou també la finalització de la intervenció a partir de la voluntarietat.
- Ha de respectar total i íntegrament el dret a la intimitat dels usuaris.
- Ha de transmetre la informació que disposa sobre l'usuari a aquelles persones directament relacionades amb la intervenció, sempre i que s'afavoreixi la tasca educativa.
- Ha de tenir especial cura de no crear falses expectatives que posteriorment sigui incapaç de realitzar de forma professional.
- Mentre duri la relació educativa s'ha d'evitar tota relació personal amb els educants que transcendeixi de la relació professional i suposi una dependència afectiva i íntima en benefici propi.

3.2. Drets

- L'educador social té dret al respecte personal i de la seva tasca per part dels usuaris.
- A rebre, per part dels usuaris, la màxima informació per portar endavant la seva tasca educativa.

4. L'EDUCADOR SOCIAL EN RELACIÓ A LES FAMÍLIES

4.1. Normes

- L'educador social ha de conèixer sempre la situació concreta de la família tant si la intervenció educativa es realitza amb ella en el seu conjunt, com si es realitza amb alguns dels seus membres.
- Ha de tenir contacte directe i continu amb la família i actuar de forma coordinada, sempre que això sigui possible.
- No pot oblidar que la família és l'agent de socialització primària i ha de realitzar la seva intervenció, sempre que sigui possible, en l'entorn familiar abans de separar-ne l'usuari.
- Ha de realitzar, després de la seva intervenció, un seguiment dels casos concrets.
- Ha de potenciar els recursos personals i socials de tots els membres de la família i d'aquesta en el seu conjunt perquè col·labori, en la mesura de les seves possibilitats, en la solució del problema educatiu.
- Ha d'evitar l'enfrontament amb la família.
- Té l'obligació de denunciar davant la instància corresponent tots aquells fets que atemptin o posin en greu perill la dignitat o integritat d'alguns dels seus membres.
- Ha de derivar la problemàtica familiar cap a altres professionals o serveis quan el problema superi les seves competències o coneixements.

4.2. Drets

- L'educador social té dret a ser respectat per part de la família dels usuaris.

5. L'EDUCADOR SOCIAL EN RELACIÓ A L'EQUIP

5.1. Normes

- L'educador social ha de ser respectuós amb l'equip i amb tots i cada un dels membres del mateix no pudent, en cap cas, desautoritzar-los ni desprestigijs-los.
- En el seu treball dintre de l'equip ha de transmetre tota aquella informació que pugui beneficiar l'exercici de la tasca educativa de l'equip i dels seus membres.

- Té l'obligació d'anteposar la professionalitat a les relacions afectives amb els companys de l'equip en el cas de conèixer irregularitats per part d'ells.
- Ha de cooperar amb la resta de l'equip en la planificació, disseny i posada en funcionament de les intervencions socioeducatives.
- Ha de ser conscient de la seva pertinença a un equip i ser coherent amb aquest, amb el seu ideari i el seu projecte educatiu.
- Té l'obligació de no interferir en les funcions, tasques o relacions dels altres membres amb els usuaris.
- Ha de respectar i assumir les decisions de l'equip una vegada que hagin estat contrastades i acordades, encara que no les comparteixi, fent-les seves a l'hora d'intervenir.
- L'equip en conjunt té l'obligació d'elaborar un ideari i un projecte educatiu de manera que aquest guiï les actuacions educatives dels professionals que el componen.

5.2. Drets

- L'educador social té dret a rebre tot el suport i la informació que necessiti de l'equip per a realitzar la seva tasca educativa.
- A participar com a membre de ple dret, amb veu activa i passiva, en l'equip.
- A ser consultat i informat sobre les decisions preses per l'equip o per alguns dels seus membres quan aquestes afectin el seu treball educatiu.

6. L'EDUCADOR SOCIAL EN RELACIÓ A LA INSTITUCIÓ ON REALITZA EL SEU TREBALL

6.1. Normes

- L'educador social haurà de ser conseqüent amb les normes existents en la institució on realitza el seu treball professional.
- Té el dret d'informar a qui li correspongui, a través dels mitjans pertinents, sobre les irregularitats comeses pels membres de l'equip, la mateixa institució o qualsevol altra persona quan perjudiquin seriosament la tasca educativa.
- Ha de conèixer i assumir l'ideari i el projecte educatiu de la institució on realitza el seu treball.

6.2. Drets

- L'educador social té dret que la institució li proporcioni tota la informació necessària per portar a terme la seva tasca educativa.
- Que se li facilitin els mitjans i recursos necessaris per poder desenvolupar la seva tasca professional.

- A tenir suport de la institució en la seva tasca educativa i en tant que treballador, excepte en el cas d'una flagrant negligència professional per part seva.

7. L'EDUCADOR SOCIAL EN RELACIÓ A LA SOCIETAT EN GENERAL

7.1. Normes

- L'educador social ha de col·laborar amb els diferents serveis existents en la comunitat vinculant les institucions per a la optimització dels recursos i la millora de l'oferta dels serveis socioeducatius.
- Està obligat a denunciar dins i fora de la feina les causes socials que generen les situacions d'injustícia amb les quals treballa.
- Ha de col·laborar d'una manera efectiva amb la societat on realitza la seva feina potenciant la vida sociocultural de l'entorn social, fomentant el coneixement i la valoració de tots els aspectes socials i culturals que pugin influir en l'educació global de l'usuari.
- Ha de respectar la pluralitat de cultura i promoure el seu respecte.
- En el cas d'assessorament o realització de campanyes publicitàries, polítiques o similars, vetllarà per la salvaguarda de la veracitat dels continguts i el respecte a persones o grups en els aspectes referits a l'educació social.

Aquest projecte s'ha dut a terme amb el recolzament de la Comunitat Europea.

El contingut d'aquest projecte no reflecteix necessàriament les opinions de la Comunitat Europea, ni implica cap responsabilitat per part seva.